

THE PRESUMPTION OF INNOCENCE IN LEGISLATION AND ITS PRACTICAL APPLICATION IN CRIMINAL PROCEDURE IN VIETNAM

Assoc. Prof. Dr. Nguyen Ngoc Chi - School of Law, Hanoi National University

Abstract: On the basis of international standards of the principle of presumption of innocence, the paper is to focus on following points:

1. The presumption of innocence is defined for the first time in Article 13, the Criminal Procedure Code of 2015. It is noted that earlier, Article 10, the Criminal Procedure Code of 1988 and Article 9, the Criminal Procedure Code of 2003 have stated that “No one is considered guilty and subject to punishment until the conviction of the Court has been legally effective”. The principle is formed in the demand of judicial reform in Vietnam with the aim of building an objective and fair judiciary; implementing the Constitution of 2013 as well as derived from the practice of legal proceedings to solve cases over the years and Vietnam's international integration requirements.

2. The presumption of innocence presented in the Criminal Procedure Code of 2015 represents important implications in many respects as follows: ensuring the human rights of the accused during the process of proceeding to resolve the case; requiring the full and strict enforcement of laws by competent procedural authorities and persons; identifying and binding burden of proof of competent procedural authorities and persons; ensuring the impartiality of the procedure-conducting persons in the process of settling the cases.

3. Analysis of Article 13, the Criminal Procedure Code of 2015 on the presumption of are included the following contents: (i) the accused shall be deemed not guilty until proven by the formalities and procedures prescribed by the Criminal Procedure Code and the legally effective judgment of the Court; (ii) the burden of proof rests in the accusing party, the accused is not obliged to prove it but has the right to present evidence and requirements proving that he or she has not committed a crime or mitigating factor of criminal liability; (ii) when insufficient and unable to clarify grounds for accusation or conviction according to the formalities and procedures prescribed by this Code, the competent procedural authorities and persons must conclude that the accused is not guilty.

4. Comparing with international standards on the presumption of innocence, the paper is to analyze the arguments and to propose supplementary cases in which the law with unclear content stipulated is required to explain in favor of those who are being investigated, prosecuted or convicted on the presumption of innocence prescribed in Article 13, the Criminal Procedure Code of 2015.

5. It is remarked that the application of the presumption of innocence which stipulated in the Criminal Procedure Code of 2015 in practice remains a number of limitations. Issues are given to be modified and overcome in the hope of guarantee of the principle as follows: (i) The concept of the procedure-conducting person in terms of considering the

accused as the offenders of (ii) The non-strict compliance with the proceedings in the course of resolving the case; (iii) The conviction when the evidence grounds do not suffice.

Keywords: Presumption of innocence; The principle; Criminal Procedure; Competent procedure-conducting authorities; Competent procedure-conducting persons.

Introduction: “Presumption of innocence” has long been a cornerstone of the criminal procedure law of most countries in the world. Nevertheless, the principle was only the first stipulated in Vietnam in the Criminal Procedure Code of 2015 (effective since January 1, 2018). The paper thus is to introduce the content of the principle of presumption of innocence provided for in the Criminal Procedure Code of 2015 and issues raised in its practical implementation during conducting proceedings of the case settlement in Vietnam.

1. Overview and meaning of the presumption of innocence

1.1 Overview of the presumption of innocence

The presumption of innocence is one of the principles laid down in many international legal documents such as the United Nations Charter, the Universal Declaration of Human Rights in 1948, the United Nations International Convention on civil and political rights in 1966; the Rome Statute on International Criminal Court in 1998 and in the Criminal Procedure Code of most countries in the world. The presumption of innocence is emphasized as the result of the uncompromising struggle of the people with democracy against the feudal dictatorship. It is regarded as the spiritual value of humanity presented in the laws of the civilized world as well. The principle is supposed to be contrived in conjunction with the establishment of a bourgeois state in order to promote human rights and ensure the objectivity in the process of the case settlement by competent procedural authorities. The cognitive basis applied by these authorities are defined that “the State is never entitled to consider people as a means to an end, but on the contrary, it must be seen as a goal to be achieved” and the State consequently bears the responsibility to ensure the human rights of freedom and equality by building a “legal corridor” to prevent the state officials from abusing power to infringe upon human rights and the legitimate interests of individuals and organizations. Accordingly, a person who has not been convicted by a valid conviction of court is not treated like an offender; his or her human rights must be respected and competent authorities implementing the proceedings shall not prejudice against them in the course of proof and resolution of the case.

The following matters are given to the presumption of innocence under the common understanding and provisions of international treaties as well as the national Criminal Procedure Law: (i) A person is only deemed guilty when having the valid conviction of court; the accused person thus owns the right to be presumed innocent throughout the course of proceeding to resolve the case; ii) The burden of proof rests on

the obligation of prosecution, the accused is not obliged to prove it but retains the right to present evidence and request proof of the innocence or factors mitigating criminal liabilities; (iii) The process of proof is requested to be publicly and transparently conducted in accordance with the provisions of the criminal procedure law; (iv) Any suspicion shall be removed when convicting a person; (v) Any ambiguity regarding the grounds for conviction and the provisions of law must be explained in a way in favor of the accused.

The presumption of innocence, under the above-mentioned contents, is considered a fundamental principle in criminal justice which governs and influences other basic principles of the Criminal Procedures Code and determines the objectivity and fairness in the settlement of criminal cases. In other words, in the absence of the presumption of innocence, criminal proceedings would be supposed to lack of democracy, equality, publicity, transparency, coherence as well as guarantee of convenience of people's participation and supervision in judicial activities which set out in Resolution No. 48-NQ/TW dated May 26, 2005 on the strategy of building and finalizing the Vietnamese legal system by 2010, with orientations to 2020; Resolution No. 49-NQ/TW dated June 2, 2005 on the judicial reform strategy by 2020 of the Politburo.

The presumption of innocence in the Criminal Procedures Code presents a civilized, democratic and equitable justice towards the protection of justice and human rights. It is noted for the first time in the Constitution's history, the Constitution of 2013 (Clause 1, Article 31) recognizes the right to be presumed innocent: "*A defendant shall be regarded as innocent until the crime is proved in accordance with legal procedure and the sentence of the Court has acquired full legal effect.*" The Criminal Procedure Code of 2015 provided with this basis regulates the principle of presumption of innocence that guides the development and enforcement of criminal procedure laws in Vietnam during the current period.

1.2. The meaning of the presumption of innocence

A number of meanings of the presumption of innocence are found to serve. *Firstly*, it consolidates and protects the freedom and equality of citizens in the law-based state, while ensuring legal safety for each individual in his/her relationship with the state and determining the responsibility of the competent procedural authorities for the protection of human rights, committing the objectivity in the course of criminal case settlement. It can be explained in other words, the presumption of innocence is the human right stipulated for the accused of the crime, which the competent procedural authority or person bears an obligation to ensure implementation in the case settlement. It is also a legal basis for the accused to defend his/her rights before the competent procedural authorities. *Secondly*, as the basic principle of the Criminal Procedure Code, the presumption of innocence plays the role of guideline and direction for the entire process of the case settlement that all subjects of criminal procedure are requested to follow. All acts contrary to the provisions of law on the presumption of innocence are considered violations which shall be handled. *Thirdly*,

the principle is a legal commitment which the competent procedural authority or person to be bound to objectively bear the burden of proof. At the same time, it is considered an orientation towards the truth of the case. *Fourthly*, the presumption of innocence supposedly ensures the impartiality of the procedure-conducting person during case settlement. Proof in criminal proceedings is a complex process to identify the truth of a case, in which two following assumptions are essentially proved: the suspect either has or fails to commit an offense. It is thus likely that a person suspected of committing a crime in the course of an investigation, prosecution or trial would not be the one who did the offenses. There is, hence, no reason that the competent procedural authority considers them crimes at this stage. In the aim of achieving objectivity, it is required that the procedure-conducting persons be impartial during the case settlement, otherwise the case with prejudice against the suspect will be handled beyond fairness which results in innocent people being unjust and human rights being abused.

2. The content of the presumption of innocence specified in the Criminal Procedure Code of 2015

The Criminal Procedure Code of 2015 remarks as the first law providing for the presumption of innocence in comparison with the Criminal Procedures Code of 2003 and the Criminal Procedure Code of 1988. In detail, Article 13, the Criminal Procedure Code of 2015 states: “A accused person is deemed innocent until his guilt is evidenced according to the procedures and formalities as defined in this Law and a Court passes a valid conviction.

If grounds for conviction, as per the procedures and formalities in this Law, do not suffice, competent procedural authorities and persons shall adjudge the accused person to be not guilty.”

The contents of the principle are assessed quite compatible with the provisions of international law in general and the international treaties on human rights in particular. It can be affirmed that Vietnam has codified the international treaties on human rights that Vietnam participated in, which is a development step in the concept and approach of human rights in the spirit of the Constitution of 2013.

Previously, Article 10, the Criminal Procedures Code in 1988 and Article 9, the Criminal Procedures Code in 2003 regulate “No one is regarded as guilty and subject to punishment, before the conviction of court has taken legal effect.” This content has somehow expressed the core and important spirit of the presumption of innocence. It, however, is not enough to consider the principle of presumption of innocence to the narrow concept that “no one is considered guilty when the conviction of the court has already taken legal effect”. On the basis of the human rights approach in the Constitution of 2013, the presumption of innocence is stipulated in the Criminal Procedure Code of 2015 with all the contents recognized by international law, reflecting the inevitable development trend. “The presumption of innocence exists as an significant and

fundamental principle that governs many other principles of criminal proceedings” – argues Assoc.Prof. Dr. Nguyen Hoa Binh.¹

On the basis of a holistic approach based on the doctrines and regulations of the law, the following are included in the presumption of innocence prescribed in the Criminal Procedure Code of 2015.

a) Firstly, the accused is deemed not innocent until his guilt is evidenced according to the procedures and formalities as defined in this Law and a Court passes a valid conviction.

This content constitutes the important part of the presumption of innocence when asserting that only the court, not the investigating authority or prosecuting one has the right to declare someone as a criminal and apply criminal responsibility, impose penalties on them. It is worth mentioning that this content, which is deemed to come to naturally acknowledge without any argument in this current age, was such a taboo not to be discussed under the feudalism state with power concentrated by the king. Only when the doctrine of decentralization and bourgeois state came into existence did there be a clear distinction between legislative, executive and judicial rights, which represented judicial rights as a court with a judicial function to judge whether a person is guilty and subject to punishment. The Declaration of the Rights of Man and of the Citizen of France in 1789 affirms the principle as follows: “Any man being presumed innocent until he is declared culpable if it is judged indispensable to arrest him, any rigor which would not be necessary for the securing of his person must be severely reprimanded by the law.” It is probably the first expression in the legal document about a progressive thought of mankind, which inevitably affirms the irreversible history of human civilization as well as causes a domino reaction for recognition of the principle in national and international law. Article 11, the Universal Declaration of Human Rights of United Nations in 1948 states: “Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proven guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defense”. In that spirit, Article 14.1 of the United Nations Convention on Civil and Political Rights in 1966 states: “Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proven guilty according to law.”

Affirming that only the Court retains the right to declare a person guilty and apply penalties to them has spread a new acknowledgment and action in criminal case settlement which is considered the objectivity in the process of gathering evidence to prove as well as the fair treatment of suspects. The application of arrest, detention and other coercive measures remains prominent in detail. This content of the presumption of innocence requires that competent procedural authorities and persons shall neither treat suspects or accused persons as criminals under any expression nor prejudice or bias in

---

¹ Nguyen Hoa Binh, *New contents of the Criminal Procedure Code of 2015* (National Political Publishing House 2014) 44

resolving a case. The rights of suspects must be respected even if subject to deterrent measures of arrest, temporary detainment or detention, they are limited in part from their rights to physical freedom within the restrictions prescribed by law and other human rights are requested to be guaranteed.

It emphasizes that an accused person is considered a criminal and the punishment imposed on him to be enforced since the conviction of court is legally valid. At the time the conviction has not taken legal effect, the convicted person is still not considered guilty. The legally valid judgments, under provisions of the Criminal Procedures Code, are listed in the following cases: First-instance judgments shall take effect when there is no appeal or protest against till the prescriptive period for appeal or protest against a court's judgment passes; The appellate judgment, cassation or reopening trial shall take effect immediately after being pronounced. Only in the above cases shall the person accused of a crime be considered guilty, shall he/she have to bear the adverse legal consequences caused by the offense through the execution of penalties and judiciary measures pronounced by a court.

In addition, a significant legal aspect is contained in this content of the principle of innocence prescribed in Article 13 as follows: *a person is only convicted and applied to punishment through the impartial and fair criminal procedures*. Article 9.1, the International Convention on Civil and Political Rights in 1996 states: "No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law." The principle of presumption of innocence prescribed in Article 13, the Criminal Procedure Code of 2015 thus requires that "*A accused person is deemed innocent until his guilt is evidenced according to the procedures and formalities as defined in this Law and a Court passes a valid conviction*". According to this provision, the prosecution of a person without the proof proceeding of criminal procedure or any breach of this proceeding by the competent procedural authority or person remains void. "This content highlights the demand for legal procedures, which is the most important sign of the rule of law, whereby public and transparent ones are the top priority requirements for protecting human rights against arbitrary persecution."² Unlike the sanctions applied to other law violations, it is required by the court proceedings when implementing the criminal punishments. In other words, it is so-called judicial proceedings instead of administrative one. Given prominence that not all criminal proceedings are found to meet the requirements of objectivity and fairness in the process of the case settlement, there have been arbitrary, unscientific, inequality criminal procedures that exist in the history of human society. Nowadays, a criminal procedure is considered to be objective and fair when such criminal procedure has an oral arguments between the accusing party and the person charged in the equal manner during the case settlement; when the competent people impartially conducts the proceedings; when the

---

² Dao Tri Uc, 'A system of basic principles of Vietnam's criminal procedure according to the Criminal Procedure Code of 2015', in *New contents of the Criminal Procedure Code of 2015* (National Political Publishing House 2016) 73

court independently provides the judgment without any pressure during reviewing and deciding a case; when such criminal procedure has no loopholes which shall be used to falsify the nature of the case. In short, the judgment must be the result reflecting the democratic, objective and fair criminal proceeding process which does not lead to injustice and ensures its correctness. The court's conviction is requested to clearly define a person who has committed an offense and is guilty of committing this crime instead of depending on hypothetical grounds. The legality and fairness are requested in conviction as well.

The Criminal Procedure Code of 2015 is assessed with a breakthrough change, a turning point in the proceedings towards objectivity and fairness in the case settlement with provisions such as: Equality before the law, oral arguments in adjudication process, the identification of equitable truths of a lawsuit, regulations on evidence and proof renewed, and special investigation measures, inspection and supervision of criminal procedure stipulated. It hence “solves difficulties and problems posed in practice; determines sufficient grounds for the accurate and timely process of criminal detection and handling”³, ensuring that the proof of crime is objective, coherent, clear and transparent defined in the principle of presumption of innocence becoming reality in the case settlement. Article 7, the Criminal Procedure Code of 2015 regulates: “Every activity of criminal procedures must abide by this Law. The processing of criminal information, filing of charges, investigation, prosecution and adjudication shall abide only by the grounds, procedures and formalities as defined by this Law”. As a consequence, the Criminal Procedure Code strictly prohibits all violations of the procedures and formalities for the criminal case settlement, and also asserts that when there are violations, the proof shall not be worth accusing to the accused of committing crimes in the course of resolving a case. Sanctions for breaching the procedures and formalities in criminal case settlement are provided by the Criminal Procedure Code of 2015. In the process of collecting, inspecting and evaluating evidence, for example, “Palpable things not collected as per the sequence and formalities as per this Law bear no legal effect and are not evidence for the settlement of criminal lawsuits.” (Clause 2, Article 87, the Criminal Procedures Code of 2015); in the provisions on bases for returning records for additional investigation (Article 236, Article 280, the Criminal Procedure Code of 2015), grounds for annulling judgements for re-investigation or re-trial (Articles 358, Article 370, Article 326, the Criminal Procedure Code of 2015) in which violating the proceeding is an important basis.

b) Secondly, the burden of proof rests on the obligation of prosecution; the accused is not obliged to prove it but retains the right to present evidence and proof of the innocence or factors mitigating criminal liabilities

The content about the burden of proof resting on the prosecution authority is included in the nature of presumption of innocence. In Vietnam, prosecution authorities

---

³ Nguyen Hoa Binh (n 1) 18

mean investigation agencies, procuracies, courts and authorities assigned to conduct a number of investigating activities. It remarks as the essential content of “the presumption of innocence” since the party who intends to accuse a person is required to prove his affirmation of the crime, the accused could not and completely does not bear the responsibility of proof. Consequently, criminal procedure law which stipulates that the accused is not responsible for proving the crime and presenting accusatory evidence against him has suitably reflected objective rule in line with human emotions and psychology. A specific manifestation of this content is shown in laws on the right to remain silent of suspects, accused of crimes before the procedure-conducting agencies in the Criminal Procedure Code in some countries. It should be noted that although the procedural law stipulates that a person accused of a crime has no obligation to prove the crime, it does not mean that he falls into a passive position in the case settlement. Instead, the accused retains the right, either directly or with the support of defense counsels, to gather evidence proving innocence or factors mitigating criminal liabilities. In addition, the Criminal Procedure Code provides the person charged with the crime with the right to make requests to the competent procedural authorities in the process of proof in order to clarify relevant details related to the case, to the charges against him. The procedural authorities undertake the obligations to consider and settle such requests according to law provisions, preserve no right to refuse or reject such requests of the accused without plausible reasons under the provisions of law. The accused also has the right to either personally or with his/her defense counsels argue with the prosecution on all matters and details related to the case. This content is an integral part of the principle of presumption of innocence in the opinion of scholars and in the provisions of international law, the provisions of the Criminal Procedure Law of most countries in the world. This content constitutes in the Criminal Procedure Code of 2015 in an independent principle called the “Determination of facts in a lawsuit” (Article 15, the Criminal Procedure Code of 2015) instead of being a part of Article 13 the Criminal Procedure Code of 2015 on the presumption of innocence. This difference is noted as a legislative technique that does not affect the content of the principle of presumption of innocence. Article 15, the Criminal Procedure Code of 2015 provides: “Competent procedural authorities are held liable for proving guilt. An accused person is entitled to but is not obliged to prove his innocence. Competent procedural authorities, within their duties and authority, must use legitimate measures to determine the facts of a lawsuit in unbiased, thorough and complete ways, to clarify the evidence of guilt and innocence, aggravation and mitigation of criminal liabilities of the accused person.” It can be understood that two important factors have been confirmed: (i) The burden of proof including that of being guilty and not guilty rests on the competent procedural authorities and persons; (ii) A accused person is entitled to but is not obliged to prove his innocence, mitigation of criminal liabilities. Any one factor is supposed to be an integral part of these two, which means any split perception is not accepted in the spirit of the principle. Opinion on proving guilt held by the procedural authority and the innocence proof belongs to the accused, for example, is a wrong perception failing to equip with the nature of the presumption of

innocence. The Criminal Procedure Code of 2015 provides for the rights to prove innocence and factors mitigating criminal liability of persons charged with crimes in range from article 51 to article 67. The provision on the right to defense of the accused remains prominent as: “A accused person is entitled to defend himself or be defended by a lawyer or another person. Competent procedural authorities and persons are responsible for informing accused persons, defendants and litigants of all of their rights of defense, legitimate rights and benefits according to this Law. Moreover, competent procedural authorities and persons shall provide explanations and guarantee the implementation of all of such rights and benefits.” (Article 16, the Criminal Procedures Code of 2015).

c) Thirdly, if grounds for conviction, as per the procedures and formalities in the Law, do not suffice, competent procedural authorities and persons shall adjudge the accused person to be not guilty

This content affirms the objective truth expressing the core nature of the principle of presumption of innocence: “Guilt is not proven, which means innocence is argued”. It is stipulated in Article 14.1 of the United Nations Convention on Civil and Political Rights in 1966 as “Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proven guilty according to law”. It plays as “an important commitment for the protection of human rights and civil rights, the most important and firm barrier to human rights and civil rights to prevent from violations by procedural authorities”⁴ as well as the demand and requirement of the presumption of innocence.

The following aspects are emphasized in this content of the presumption of innocence: (i) The accusation of a person are requested to include sufficient evidence proving his or her offense and such evidence must be gathered in accordance with procedures and formalities defined by the law; (ii) If sufficient evidence is not obtained to convince a conviction in a way, it is not possible to convict a person charged with an offence. Traces are supposed left by crime outside the objective world and collected, consolidated under legal procedures to serve as a basis for crime proof and accusation. Evidence is thus required to satisfy objective and subjective attributes. Article 86, the Criminal Procedure Code of 2015 supplies the definition of evidence which is requested to meet three following attributes: objectivity, relevance and legality⁵. Documents that lack one of these attributes shall neither be considered evidence nor be used as a basis for proving a crime. At the same time, “Each evidence must be inspected and evaluated to verify its validity, authenticity and connection with the case. The verification of evidence acquired must be adequate to settle criminal cases.” (Article 108, the Criminal Procedure Code of 2015). Hence, as grounds for conviction do not suffice, the accused of a crime shall not be convicted, all doubts about the crime of the suspect or the accused committed

---

⁴ Dao Tri Uc (n 2)

⁵ Article 86, the Criminal Procedure Code of 2015 states: “Evidence is de facto and collected as per the sequence and formalities defined by this Law. Evidence is the grounds for the determination of a crime, perpetrators of such crime and other valuable facts for the settlement of the case.”

if not excluded under the procedures and formalities prescribed by law, it must be explained in a way convenient for suspects; (iii) If grounds for conviction, as per the procedures and formalities in this Law, do not suffice, competent procedural authorities and persons shall adjudge the accused person to be not guilty. It means a legal consequence as well as the responsibility of the competent procedural authorities and persons as having insufficient grounds to convict are to declare no guilt towards the accused.

Article 13, the Criminal Procedure Code of 2015 is shown to achieve the progressive trend of criminal justice, stating: “If grounds for conviction, as per the procedures and formalities in this Law, do not suffice, competent procedural authorities and persons shall adjudge the accused person to be not guilty”. It denotes that any suspicion of crime lacking sufficient grounds for conviction according to the procedures and formalities prescribed by law must be concluded that the accused is not guilty by an order or decision of the court and competent procedural authorities. In the course of lawsuit settlement, at every stage, if the time limit expires or evidence fails to provide or suffice, it is required to adjudge that the accused has committed no crime, his legitimate rights and interests must be restored in accordance with the law.

3. The practical application of the presumption of innocence and the issues to be considered in the settlement process of criminal procedure in Vietnam

It is reported that the principle of presumption of innocence stipulated for the first time in the Criminal Procedure Code of 2015 has absorbed the progressive legal ideas of mankind, codified the international law on human rights, created a legal basis for criminal proceedings in the lawsuit settlement in the aim of committing the objectivity and fairness in the decisions against the accused. Related issues raised during its practical application and enforcement are required to further study to ensure the effective implementation of the presumption of innocence in the process of lawsuit handling.

3.1. To supplement the content: In case that content in the provisions of law remains unspecified, such provisions must be explained in a way in favor of the person being investigated, prosecuted or convicted on the presumption of innocence.

The majority of contents of the principle have been included in the Criminal Procedure Code of 2015 (Articles 13 and Article 15), others are found to request for further stipulation. The interpretation of law remains notable in the case that such provisions have not been clearly defined causing different understanding in its application. It demands to stipulate the explanation in favor of the accused.

The interpretation of law is indispensable and objective in the process of implementation since the law somehow fails to predict all the situations that occur in reality. Besides, the application of the provisions of the law to solve a specific situation requires the reasoning and explanation of the subject conducting. In other words, the interpretation of the law is the process of making the “paper-based” law become the “real

life” of the law, therefore, with these approaches, it plays an extremely important role in law application, especially for accusations when resolving a case.

It demands to base on practical objectivity when interpreting a law in the aim of ensuring rationality and not contrary to the generally accepted legal principles. Nevertheless, different explanations are provided for the same issue due to the subjective sense of human being, various consequences that shall be completely opposite to the benefits to the suspects. This fact does not meet the requirements of the protection of human rights, so the presumption of innocence confirms all doubts about the crime of the suspect or the accused committed if not excluded under the procedures and formalities prescribed by law, it must be explained in a way convenient for suspects. The Rome Statute on the International Criminal Court in 1998 and the laws of the majority of countries around the world define: “The definition of a crime shall be strictly construed and shall not be extended by analogy. In case of ambiguity, the definition shall be interpreted in favor of the person being investigated, prosecuted or convicted.”⁶ The interpretations contained in this content include the interpretation of substantive law (criminal law) and formal law (criminal procedure law) as well as practical arguments for crimes of procedural authorities. The basic contents mentioned above has been continuously affirmed and acknowledged in each country's criminal procedure law as well as in international law since it is the crystallization of human knowledge and the result of the struggle of progressive forces against the dictatorship of feudalism.

It is demonstrated from the practice of criminal proceedings in Vietnam that the competent authorities conducting legal proceedings, especially the court usually explains the law during the course of application. In order to ensure human rights and to fully express sufficient principle of the presumption of innocence under the standards of international law, it demands to supplement the content “*In case that content in the provisions of law remains unspecified, such provisions must be explained in a way in favor of the person being investigated, prosecuted or convicted*” in Article 13, the Criminal Procedure Code of 2015.

3.2. A number of issues to be modified in practical application of the presumption of innocence

Limitations are found to remain in the presumption of innocence laid down in the Criminal Procedure Code of 2015. Following recommendations are given to consider in the hope of the strict application of the principle.

a. To change the opinion of in which the procedure-conducting person considers the accused guilty

It is reported from the practice of the case settlement that a tendency to “recognize defendants as people who have been considered criminals, even though their faults have not been proven exists. It is called the accusation tendency in terms of psychology or “the

---

⁶ Clause 2, Article 2, The Rome Statute on the International Criminal Court in 1998

presumption of guilt” in terms of jurisprudence. It remains as one of the causes of injustice by far.”⁷ It is necessary to change “presumption of guilt” thoughts and habits of competent procedural authorities in Vietnam. “It denotes that not only in the investigation, prosecution but also in trial activities of the Court shows a tendency to consider the defendants as people who have been considered criminals, even though their faults have not been proven.”⁸ There have been recent cases which provokes public interest when during the case settlement, a number of competent procedural authorities have “presumed guilty”, considered suspects and defendants as persons who have guilty while their criminal conduct has not been convincingly proved and unresolved doubts have remained. The case of Ho Duy Hai remains prominent. Commenting on this case after the decision of the Council of Judges of the Supreme People's Court, Mr. Truong Trong Nghia, lawyer and member of National Assembly argues: “*I find the arguments of the Supreme People's Court not convincing enough to resolve all the issues raised by the Judiciary Committee of the National Assembly and the Supreme People's Procuracy's appeal. When all these issues are not resolved, the cassation decision will cause many people more concerned about the case.*”⁹ At the same time, the delegate of the National Assembly also points out the consequences of the cassation decisions of the Council of Judges of the Supreme People's Court that “*The Criminal Procedure Code is supposedly approaching advanced progress of justice institutions of developed countries so far. In my opinion, cassation decisions, however, are found to not fully promote the advanced progress of law, especially the presumption of innocence. Every decision of cassation will probably become a juridical precedent for guiding the proceedings later.*”¹⁰

To overcome this limitation, it is nobly required that different measures are simultaneously, regularly and continuously taken with the effective control mechanism of criminal proceedings in addition to raising awareness and professional ethics, the approach to the right of procedure-conducting persons.

b. To remedy the failure of strict compliance with the proceedings in case settlement

The presumption of innocence indicates that a person is only convicted and punished through objective and fair criminal proceedings. The Criminal Procedures Code of 2015, hence, highlights with many breakthroughs compared to the previous Criminal Procedures Code towards the goal of democracy, fairness and objectivity. At the same time, the Criminal Procedures Code of 2015 also calls for “Every activity of criminal procedures must abide by this Law.” (Article 7) and “A accused person is deemed

---

⁷ Dao Tri Uc (n 2) 72

⁸ ibid

⁹ Editorial, ‘The delegate of NA - Truong Trong Nghia proposes to cancel the case, re-investigate Ho Duy Hai case’ *Tuoi Tre* (Ho Chi Minh city, May 13,2020)

<<https://tuoitre.vn/dai-bieu-truong-trong-nghia-de-nghi-can-huy-an-dieu-tra-lai-vu-ho-duy-hai-20200513082215623.htm>> accessed May 18, 2020

¹⁰ ibid

innocent until his guilt is evidenced according to the procedures and formalities as defined in this Law and a Court passes a valid conviction.” (Article 13)

Nevertheless, the reality shows that the non-compliance with the provisions of the Criminal Procedures Code of 2015 remained affects the objectivity and fairness of the case, infringes on human rights of the accused leading to injustice or omission of crimes. These violations literally occur at all stages of the criminal procedure and are nobly conducted by a number of competent procedural authorities at the investigating bodies, procuracies, courts and other assigned authorities in charge of investigation activities for all proceedings to resolve the case. The delegate of the National Assembly, Truong Trong Nghia, comments on the Ho Duy Hai case that *“the procedural errors in the investigation process as well as the stage of first-instance and appellate trial are obviously found. The Justice Committee has directly supervised the entire case file, met Ho Duy Hai in the detention center and then made the judgment. Based on the evaluation of the Supreme People's Procuracy and the Judiciary Committee, the errors of the investigation process, the first instance and appellate judgments are serious.”*¹¹ It demands the change of this limitation in order to ensure the presumption of innocence to be strictly implemented in the case settlement.

c. To overcome the situation of conviction in case of insufficient evidence

It is requested in the presumption of innocence that any suspicion of the offender due to insufficient grounds for conviction according to the procedures and formalities prescribed by law must be concluded that the suspects are not guilty in writing judgment or decision of the Court. However, violations are found in fact of implementation as follows:

- Violations in the collection, inspection and evaluation of evidence to prove crimes. The Criminal Procedure Code of 2015 (Chapter VI) on attestation and evidence in the criminal procedure, whereby accusation of a person must provide with sufficient evidence proving the offense and the evidence must be collected in the right procedures and formalities prescribed by law. Following are violations fingered out: (i) Collecting documents that do not reflect the objectivity of evidence (which are traces of crime left outside the objective world), contrary to the provisions of “Evidence is de facto” (Article 86) is the ground of crime proof and a basis for convicting the accused. To be an illustration, in the case of Ho Duy Hai, the way which investigation authority has used a “knife”, “cutting board” bought in the market as a basis for accusing Hai during the proceedings is found as a serious violation of law (Articles 89 and 90 of the Criminal Procedures Code of 2015 on evident materials and preservation of exhibits). This act also constitutes Crime of falsifying case files or Criminal prosecution of guiltless persons, or Crime of illegally making judgments and decisions under the Penal Code of 2015 amended in 2017; (ii) Violations on the “procedures and formalities” of collecting evidence. The Criminal Procedures Code of 2015 not only stipulates that “Evidence is de

---

¹¹ *ibid*

facto” but also requires that “be collected as per the sequence and formalities defined by this Law.” (Article 86). Obtainment of testimony by duress, use of torture; violations on site examination are reported procedural violations. Documents collected during the investigation process that violate the procedures and formalities are not regarded as evidence serving as a basis for accusations of suspects and defendants; (iii) One-sided consideration while using the testimonies of suspects, witnesses as evidence of charges. The Criminal Procedures Code of 2015 (from Article 91 to Article 97) provides for testimony. Accordingly, the testimony is only considered evidence when the declarant clearly states why he knows the facts; otherwise the testimony is not used as evidence of the facts presented. At the same time, for the accused of crimes, the Criminal Procedures Code of 2015 (Article 98) also stipulates: “*The admission of crimes by suspects or defendants, if matching other evidences, shall be valid evidence. The admission of crimes by suspects or defendants shall not be the sole evidence for conviction.*” Therefore, the statistics of the accused had several dozen times of admission during the investigation to serve as a basis for conviction means violation and meaningless. The case of Nguyen Thanh Chan in which he had supposedly more than 40 pleadings but wrongfully convicted in the end is an example.

- Evidence does not suffice but the conviction of the accused is made. It is shown that cases in which competent procedural authorities fail to collect sufficient evidence to prove the criminal acts of the accused but still convict them according to subjective inference are found. It, thus, violates the Article 108, the Criminal Procedures Code of 2015 with the provision: “The verification of evidences acquired must be adequate to settle criminal cases.” In the case of Ho Duy Hai case, the delegate Truong Trong Nghia points out errors in collecting, inspecting and evaluating evidence that “in a murder case, extremely important types of evidence are included as follows:

Firstly, the first evidence is exhibits to directly prove the offense, but the collection process has seriously violated the proceedings. The principal exhibits that were found to be used for the crime were gone.

Secondly, problems remain in terms of collecting and testing traces like blood, fingerprints.

Thirdly, time points of the suspect and other persons involved, the time of the death of the victim are necessary to base on in terms of charging murder. These factors are, however, found seriously violated in the case of Ho Duy Hai. I hence suppose that the case should be canceled and re-investigated.”¹²

- Conviction is made while the suspicion remains. It demands, in terms of presumption of innocence, all doubts about crimes of the suspects or the accused, if not excluded in the order prescribed by law, must be explained in favor of the suspects of committing crimes. However, in practice, the failure to strict implementation of this provision are reported which

---

¹² ibid

the case of Ho Duy Hai illustrates: the suspicion is found remaining but not deciphered by the procedure-conducting authority and the explanation of these authorities is not in favor of Ho Duy Hai.

Bibliography

Nguyen Hoa Binh, New contents of the Criminal Procedure Code of 2015 (National Political Publishing House 2014)

Dao Tri Uc, ‘A system of basic principles of Vietnam's criminal procedure according to the Criminal Procedure Code of 2015’, in New contents of the Criminal Procedure Code of 2015 (National Political Publishing House 2016)

Editorial, ‘The delegate of NA - Truong Trong Nghia proposes to cancel the case, reinvestigate Ho Duy Hai case’ Tuoi Tre (Ho Chi Minh city, May 13,2020)< <https://tuoitre.vn/dai-bieu-truong-trong-nghia-de-nghi-can-huy-an-dieu-tra-lai-vu-ho-duy-hai-20200513082215623.htm>> accessed May 18, 2020

The Constitution of 2013 of Socialist Republic of Vietnam

The Criminal Procedure Code of Socialist Republic of Vietnam

The Rome Statute on the International Criminal Court in 1998
< https://legal.un.org/icc/statute/99_corr/estatute.htm>

**NGUYÊN TẮC SUY ĐOÁN VÔ TỘI TRONG PHÁP LUẬT VÀ
VIỆC ÁP DỤNG TRONG THỰC TIỄN TỔ TỤNG HÌNH SỰ Ở VIỆT NAM**
PGS.TS Nguyễn Ngọc Chí – Khoa luật Đại học Quốc gia Hà Nội

Tóm tắt: Trên cơ sở các chuẩn mực quốc tế về nguyên tắc suy đoán vô tội bài viết này tập trung phân tích những vấn đề sau:

1. Nguyên tắc suy đoán vô tội được quy định lần đầu tiên được quy định tại Điều 13 BLTTHS năm 2105, mặc dù, trước đó tại Điều 10 BLTTHS năm 1988 và Điều 9 BLTTHS năm 2003 đã có nội dung “Không ai có thể bị coi là có tội và phải chịu hình phạt, khi chưa có bản án kết tội của Tòa án đã có hiệu lực pháp luật.”. Nguyên tắc này được hình thành do nhu cầu cải cách tư pháp ở Việt Nam với mục tiêu xây dựng nền tư pháp khách quan, công bằng; triển khai thực thi Hiến pháp năm 2013; xuất phát từ thực tiễn tố tụng giải quyết vụ án những năm qua và yêu cầu hội nhập quốc tế của Việt Nam.

2. Sự hiện diện nguyên tắc suy đoán vô tội trong BLTTHS năm 2013 có ý nghĩa quan trọng trên nhiều phương diện, đó là: bảo đảm quyền con người của người bị cáo buộc phạm tội trong quá trình tiến hành tố tụng giải quyết vụ án; đòi hỏi việc thực thi đầy đủ, nghiêm chỉnh pháp luật của các cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng; Xác định và ràng buộc trách nhiệm chứng tội phạm của cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng; bảo đảm sự vô tư của người tiến hành tố tụng trong quá trình giải quyết vụ án.

3. Phân tích Điều 13 BLTTHS năm 2015 về nguyên tắc suy đoán vô tội, theo đó, nguyên tắc này bao gồm những nội dung sau: (i) người bị buộc tội được coi là không có tội cho đến khi được chứng minh theo trình tự, thủ tục do Bộ luật TTHS quy định và có bản án kết tội của Tòa án đã có hiệu lực pháp luật; (ii) trách nhiệm chứng minh tội phạm thuộc về bên buộc tội, người bị buộc tội không có nghĩa vụ chứng minh nhưng có quyền đưa ra chứng cứ và các yêu cầu chứng minh họ không phạm tội hoặc có những tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự; (ii) khi

không đủ và không thể làm sáng tỏ căn cứ để buộc tội, kết tội theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định thì cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải kết luận người bị buộc tội không có tội.

4. Đối chiếu với các chuẩn mực quốc tế về nguyên tắc suy đoán vô tội, bài viết phân tích lập luận và kiến nghị bổ sung trường hợp có nội dung không rõ ràng trong quy định của pháp luật, thì phải giải thích điều luật đó theo hướng có lợi cho người đang bị điều tra, truy tố hoặc bị kết án vào nguyên tắc suy đoán vô tội quy định tại Điều 13 BLTTHS năm 2015.

5. Nguyên tắc suy đoán vô tội đã được quy định trong BLTTHS năm 2015 nhưng việc áp dụng nó trong thực tiễn tố tụng giải quyết vụ án đang bộc lộ những hạn chế cần khắc phục để bảo đảm cho nguyên tắc này được thực thi nghiêm chỉnh, đó là các vấn đề sau: (i) Khắc phục tư tưởng coi người bị cáo buộc phạm tội là người có tội của người tiến hành tố tụng; (ii) Khắc phục tình trạng tuân thủ không nghiêm chỉnh thủ tục tố tụng trong quá trình giải quyết vụ án; (iii) Khắc phục tình trạng kết tội khi không đủ chứng cứ thuyết phục.

Từ khóa: Từ khóa: Suy đoán vô tội; Nguyên tắc; Tố tụng hình sự; Cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng; Người có thẩm quyền tiến hành tố tụng.

Đặt vấn đề: “Suy đoán vô tội” từ lâu đã trở thành nguyên tắc nền tảng trong luật tố tụng hình sự của phần lớn các quốc gia trên thế giới nhưng ở Việt Nam, nguyên tắc này mới chỉ lần đầu tiên được quy định tại Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015 (có hiệu lực ngày 01/01/2018). Vì vậy, bài viết này nhằm mục đích giới thiệu nội dung nguyên tắc suy đoán vô tội được quy định trong BLTTHS năm 2015 và những vấn đề đặt ra trong thực tiễn thi hành nguyên tắc này khi tiến hành tố tụng giải quyết vụ án ở Việt Nam.

1. Khái quát và ý nghĩa của nguyên tắc suy đoán vô tội

1.1. Khái quát nguyên tắc suy đoán vô tội

Suy đoán vô tội là một trong những nguyên tắc được qui định trong nhiều văn bản pháp luật quốc tế như: Hiến chương Liên hợp quốc, Tuyên ngôn quốc tế về nhân quyền năm 1948, Công ước quốc tế năm 1966 của Liên hợp quốc về các quyền dân sự, chính trị; Qui chế Rome năm 1998 về Tòa án hình sự quốc tế... và trong Luật tố tụng hình sự phần lớn các quốc gia trên thế giới. Nguyên tắc suy đoán vô tội là kết quả của cuộc đấu tranh không khoan nhượng của nhân dân, của dân chủ chống lại nền độc tài phong kiến và được xem như là giá trị tinh thần của nhân loại hiện diện trong pháp luật của thế giới văn minh. Nguyên tắc này ra đời cùng với sự ra đời của nhà nước tư sản nhằm đề cao quyền con người cũng như

bảo đảm tính khách quan trong quá trình giải quyết vụ án hình sự của các cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng trên cơ sở nhận thức “Nhà nước không khi nào được coi con người là phương tiện để đạt mục đích, mà ngược lại phải coi con người là mục đích cần đạt tới” và do vậy nhà nước phải có nghĩa vụ bảo đảm các quyền tự do, bình đẳng của con người bằng cách xây dựng một “hành lang pháp lý” ngăn ngừa việc lạm dụng quyền lực nhà nước của các nhân viên công quyền xâm hại quyền con người và lợi ích hợp pháp của cá nhân, tổ chức. Theo triết lý này, một người khi chưa bị kết tội bằng bản án có hiệu lực pháp luật của tòa án thì họ không bị đối xử như người phạm tội, các quyền con người của họ phải được tôn trọng và các cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng không được định kiến đối với họ trong quá trình chứng minh, giải quyết vụ án.

Theo cách hiểu thông thường và quy định của các điều ước quốc tế cũng như pháp luật TTHS quốc gia thì nguyên tắc suy đoán vô tội thường sẽ bao gồm những vấn đề sau: (i) Một người chỉ bị coi là có tội khi có bản án kết tội có hiệu lực pháp luật của tòa án, do đó người bị buộc tội có quyền được suy đoán vô tội trong suốt quá trình tiến hành tố tụng giải quyết vụ án; (ii) Việc chứng minh tội phạm thuộc về bên buộc tội, người bị buộc tội không có nghĩa vụ chứng minh nhưng có quyền đưa ra chứng cứ và yêu cầu chứng minh sự vô tội hoặc các tình tiết giảm nhẹ TNHS đối với họ; (iii) Quá trình chứng minh phải được tiến hành công khai, minh bạch theo đúng quy định của luật tố tụng hình sự; (iv) Mọi sự nghi ngờ phải được loại bỏ khi kết tội một người; (v) Mọi sự không rõ ràng về căn cứ buộc tội và quy định của pháp luật phải được giải thích theo hướng có lợi cho người bị buộc tội...

Với những nội dung nêu trên thì suy đoán vô tội được coi là nguyên tắc nền tảng trong tư pháp hình sự, nó chi phối, ảnh hưởng tới các nguyên tắc cơ bản khác của luật TTHS và quyết định tính khách quan, công bằng trong quá trình giải quyết vụ án hình sự. Nói cách khác, nếu không có sự hiện diện của nguyên tắc suy đoán vô tội sẽ không có tố tụng hình sự dân chủ, bình đẳng, công khai, minh bạch, chặt chẽ, nhưng thuận tiện, bảo đảm sự tham gia và giám sát của nhân dân đối với hoạt động tư pháp như Nghị quyết số 48-NQ/TW ngày 26/5/2005 Về chiến lược xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật Việt Nam đến năm 2010, định hướng đến năm 2020; Nghị quyết số 49-NQ/TW ngày 02/6/2005 về chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020 của Bộ Chính trị đã đề ra.

Sự hiện diện của nguyên tắc suy đoán vô tội trong luật TTHS thể hiện nền tư pháp văn minh, dân chủ, công bằng hướng tới bảo vệ công lý, bảo vệ quyền con người, do đó, lần đầu tiên trong lịch sử lập Hiến, Hiến pháp năm 2013 (khoản 1, Điều 31 Hiến pháp năm 2013) đã ghi nhận quyền được suy đoán vô tội: “*Người bị buộc tội được coi là không có tội cho đến khi được chứng minh theo trình tự luật*

định và có bản án kết tội của Tòa án đã có hiệu lực pháp luật”. Trên cơ sở này, BLTTHS năm 2015 quy định nguyên tắc suy đoán vô tội định hướng cho việc xây dựng và thực thi pháp luật tố tụng hình ở nước ta trong giai đoạn hiện nay.

1.2. Ý nghĩa của nguyên tắc suy đoán vô tội

Việc xuất hiện nguyên tắc suy đoán vô tội trong pháp luật tố tụng mang nhiều ý nghĩa, *trước hết* nó củng cố và bảo vệ quyền tự do, bình đẳng của công dân trong nhà nước pháp quyền, đồng thời bảo đảm an toàn pháp lý cho mỗi cá nhân trong quan hệ với nhà nước và xác định trách nhiệm của cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng đối với việc bảo vệ quyền con người, bảo đảm tính khách quan trong quá trình giải quyết vụ án hình sự. Nói cách khác, suy đoán vô tội là quyền con người của người bị cáo buộc phạm tội mà cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng có trách nhiệm bảo đảm thực hiện trong quá trình giải quyết vụ án; đồng thời cũng là cơ sở pháp lý để người bị cáo buộc phạm tội bảo vệ các quyền của mình trước các cơ quan có thẩm quyền quyền tiến hành tố tụng. *Thứ hai*, là nguyên tắc cơ bản của Luật tố tụng hình sự nên suy đoán vô tội trở thành phương châm, định hướng cho toàn bộ quá trình giải quyết vụ án hình sự mà tất cả mọi chủ thể của tố tụng hình sự phải tuân theo. Mọi hành vi trái với qui định của pháp luật về nguyên tắc suy đoán vô tội đều bị coi là vi phạm và phải bị xử lý. *Thứ ba*, nguyên tắc suy đoán vô tội là một bảo đảm pháp lý để ràng buộc trách nhiệm của cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải khách quan trong quá trình chứng minh tội phạm và đồng thời nó cũng là định hướng để đi đến sự thật khách quan của vụ án; *Thứ tư*, nguyên tắc suy đoán vô tội bảo đảm sự vô tư của người tiến hành tố tụng khi tiến hành tố tụng giải quyết vụ án. Việc chứng minh trong tố tụng hình sự là quá trình phức tạp để xác định sự thật khách quan vụ án mà thực chất là chứng minh cho hai giả thiết: người bị tình nghi phạm tội hoặc có, hoặc không thực hiện hành vi phạm tội. Vì vậy, một người bị tình nghi phạm tội đang trong quá trình điều tra, truy tố, xét xử rất có thể họ sẽ không phải là người thực hiện tội phạm nên không có lý do gì mà cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng đã coi họ là tội phạm ở giai đoạn này. Để bảo đảm tính khách quan của vụ án cần đòi hỏi những người tiến hành tố tụng phải vô tư khi tiến hành tố tụng, nếu có định kiến người bị tình nghi chính là người phạm tội thì việc giải quyết vụ án sẽ không khách quan dẫn đến làm oan người vô tội, quyền con người bị xâm hại.

2. Nội dung của nguyên tắc suy đoán vô tội được quy định trong Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015

Bộ luật TTHS năm 2015 lần đầu tiên qui định nguyên tắc suy đoán vô tội nên là qui định mới so với các BLTTHS năm 2003 và BLTTHS năm 1988, Điều 13 BLTTHS năm 2015 qui định: “*Người bị buộc tội được coi là không có tội cho*

đến khi được chứng minh theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định và có bản án kết tội của Tòa án đã có hiệu lực pháp luật.

Khi không đủ và không thể làm sáng tỏ căn cứ để buộc tội, kết tội theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định thì cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải kết luận người bị buộc tội không có tội.”

Những nội dung của nguyên tắc này khá tương thích với các quy định của pháp luật quốc tế, nhất là trong các Điều ước quốc tế về quyền con người, do đó có thể khẳng định chúng ta đã nội luật hóa các điều ước quốc tế mà Việt Nam tham gia về quyền con người, là bước phát triển trong quan niệm, cách tiếp cận về quyền con người trên tinh thần Hiến Pháp năm 2013.

Nội dung “Không ai có thể bị coi là có tội và phải chịu hình phạt, khi chưa có bản án kết tội của Tòa án đã có hiệu lực pháp luật.” Cũng đã được quy định tại Điều 10 BLTTHS năm 1988 và Điều 9 BLTTHS năm 2003 thể hiện tinh thần cốt lõi, quan trọng của nguyên tắc suy đoán vô tội. Tuy nhiên, nếu coi nguyên tắc suy đoán vô tội chỉ có nội dung “không ai có thể bị coi là có tội khi chưa có bản án kết tội của tòa án đã có hiệu lực pháp luật” thì chưa đủ và là quan niệm rất hẹp về nguyên tắc suy đoán vô tội. Trên cơ sở tiếp cận quyền con người của Hiến Pháp năm 2013, BLTTHS năm 2015 quy định nguyên tắc suy đoán vô tội với đầy đủ các nội dung được pháp luật quốc tế ghi nhận, phản ánh xu thế phát triển tất yếu của thời đại ngày nay. Nhận xét về nguyên tắc này, PGS.TS Nguyễn Hòa Bình viết: “Suy đoán vô tội là nguyên tắc quan trọng, có tính chất nền tảng, chi phối nhiều nguyên tắc khác của tố tụng hình sự”.¹³

Trên cơ sở tiếp cận tổng thể căn cứ vào các học thuyết và quy định của pháp luật, nguyên tắc suy đoán vô tội quy định trong Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015 bao gồm những nội dung sau:

a) Thứ nhất, người bị buộc tội được coi là không có tội cho đến khi được chứng minh theo trình tự, thủ tục do Bộ luật TTHS quy định và có bản án kết tội của Tòa án đã có hiệu lực pháp luật.

Đây là nội dung quan trọng của nguyên tắc suy đoán vô tội, nó khẳng định chỉ có tòa án mới có quyền tuyên bố một người nào đó là tội phạm và áp dụng trách nhiệm hình sự, áp dụng hình phạt đối với họ mà không một ai hoặc cơ quan nào có quyền này dù đó là cơ quan điều tra hay cơ quan công tố. Trong thời đại ngày nay khi đề cập đến nội dung này có lẽ mọi người đều cho rằng đó là lẽ đương nhiên, không cần phải tranh luận, nhưng các đây vài trăm năm nó lại là điều cấm

---

¹³ Nguyễn Hòa Bình, “Bảo đảm quyền con người, quyền công dân - tư tưởng xuyên suốt trong Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr 44.

ky không được bàn luận dưới nhà nước phong kiến khi quyền lực tập trung trong tay nhà vua. Chỉ khi xuất hiện học thuyết phân quyền và nhà nước tư sản ra đời mới có sự phân biệt rạch ròi giữa quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp, trong đó đại diện cho quyền tư pháp là tòa án với chức năng xét xử, phán quyết một người có tội và phải chịu hình phạt hay không. Tuyên ngôn nhân quyền và dân quyền của Pháp năm 1789 đã khẳng định nguyên tắc này “*Mọi người đều được coi là vô tội cho đến khi bị tuyên bố phạm tội nếu xét thấy cần thiết phải bắt giữ thì mọi sự cưỡng bức vượt quá mức cần thiết cho phép đều bị pháp luật xử lý nghiêm khắc*”. Đây có lẽ là sự thể hiện đầu tiên trong văn bản pháp lý về một tư tưởng tiến bộ của nhân loại, khẳng định tất yếu lịch sử không thể đảo ngược của văn minh nhân loại, đồng thời nó gây ra phản ứng dây chuyền cho sự ghi nhận nguyên tắc này trong pháp luật các quốc gia và pháp luật quốc tế. Điều 11 Tuyên ngôn nhân quyền của Liên Hợp quốc năm 1948 qui định : “*Bất kỳ người nào bị buộc tội đều được coi là vô tội cho đến khi một tòa án công khai, nơi người đó đã có được tất cả những bảo đảm cần thiết để bào chữa cho mình, chứng minh được tội trạng của người đó dựa trên cơ sở pháp luật*”. Trên tinh thần đó Điều 14.2 Công ước về các quyền dân sự, chính trị năm 1966 của Liên hợp quốc qui định: “*Người bị buộc là tội phạm hình sự có quyền được coi là vô tội cho tới khi tội của đó được chứng minh theo pháp luật*”.

Khẳng định chỉ có Tòa án mới có quyền tuyên bố một người là phạm tội và áp dụng hình phạt đối với họ đã đưa đến nhận thức và hành động mới mẻ trong quá trình giải quyết vụ án hình sự, đó là sự khách quan trong quá trình thu thập chứng cứ chứng minh tội phạm cũng như việc đối xử công bằng với người bị tình nghi phạm tội, nhất là trong việc áp dụng biện pháp bắt giữ, tạm giam và các biện pháp cưỡng chế khác. Nội dung này của nguyên tắc suy đoán vô tội đòi hỏi cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng không được đối xử với người bị tình nghi, người bị cáo buộc phạm tội như người phạm tội, không được định kiến, thiên lệch khi giải quyết vụ án, không được coi người bị tình nghi, bị cáo buộc phạm tội là tội phạm dưới bất kỳ biểu hiện nào, mọi quyền con người của họ phải được tôn trọng ngay cả khi bị áp dụng biện pháp ngăn chặn bắt, tạm giữ, tạm giam, họ chỉ bị hạn chế một phần quyền tự do thân thể trong giới hạn pháp luật qui định còn các quyền con người khác vẫn phải được tôn trọng.

Bản án kết tội của tòa án phải có hiệu lực pháp luật thì một người mới bị coi là tội phạm và hình phạt áp dụng đối với họ mới được thi hành. Do vậy, vào thời điểm bản án kết tội chưa có hiệu lực pháp luật thì người bị kết tội vẫn chưa bị coi là người có tội. Bản án có hiệu lực pháp luật, theo qui định của BLTTHS năm 2015 là các trường hợp: Bản án sơ thẩm nếu hết thời hiệu kháng cáo, kháng nghị

mà không có kháng cáo kháng nghị sẽ có hiệu lực pháp luật; Bản án phúc thẩm, giám đốc thẩm, tái thẩm sẽ có hiệu lực ngay sau khi được tuyên. Chỉ trong những trường hợp nêu trên người bị cáo buộc phạm tội mới được coi là có tội, họ mới phải gánh chịu những hậu quả pháp lý bất lợi do hành vi phạm tội gây nên thông qua việc chấp hành hình phạt và các biện pháp tư pháp do tòa án tuyên.

Ngoài ra, nội dung này của nguyên tắc suy đoán vô tội quy định tại Điều 13 còn chứa đựng khía cạnh pháp lý quan trọng khác, đó là, *một người chỉ bị kết tội và bị áp dụng hình phạt thông qua thủ tục tố tụng hình sự khách quan, công bằng*. Điều 9.1 Công ước quốc tế về quyền dân sự, chính trị năm 1966 quy định: “không ai bị tước quyền tự do trừ trường hợp việc tước tự do đó có lý do và theo đúng những thủ tục mà pháp luật đã quy định”. Vì vậy, nguyên tắc suy đoán vô tội quy định tại Điều 13 BLTTHS năm 2015 đưa ra yêu cầu “*Người bị buộc tội được coi là không có tội cho đến khi được chứng minh theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định*”. Theo quy định này thì việc kết tội một người không qua thủ tục chứng minh của TTHS hoặc có bất kỳ sự vi phạm thủ tục tố tụng trong quá trình chứng minh của cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng đều không có giá trị buộc tội. “*Nội dung này nhấn mạnh yêu cầu về mặt thủ tục pháp lý, là dấu hiệu quan trọng nhất của chế độ pháp quyền, theo đó thủ tục công khai, minh bạch là đòi hỏi số một cho việc bảo vệ quyền con người chống lại sự truy bức tùy tiện.*”¹⁴. Khác với chế tài áp dụng cho các vi phạm pháp luật khác, khi áp dụng chế tài hình sự nhất thiết phải được áp dụng thông qua thủ tục tố tụng tòa án, nói cách khác đó là thủ tục tố tụng tư pháp chứ không phải bằng thủ tục hành chính. Tuy nhiên, không phải mọi thủ tục tố tụng hình sự đều cũng đáp ứng được yêu cầu về tính khách quan, công bằng trong quá trình giải quyết vụ án hình sự, đã từng có những thủ tục tố tụng hình sự độc đoán, phản khoa học, bất bình đẳng tồn tại trong lịch sử xã hội loài người. Ngày nay, một thủ tục tố tụng hình sự được coi là khách quan, công bằng khi thủ tục tố tụng hình sự đó có sự tranh tụng giữa bên buộc tội và người bị buộc tội một cách bình đẳng trong suốt quá trình giải quyết vụ án; Là sự tiến hành tố tụng một cách vô tư của những người tiến hành tố tụng; là sự phán xử của một tòa án độc lập không chịu bất kỳ một áp lực nào khi xem xét và phán quyết vụ án; Là một thủ tục tố tụng chặt chẽ không có kẽ hở để có thể lợi dụng làm sai lệch bản chất vụ án...Nói tóm lại, bản án phải là kết quả phản ánh quá trình tố tụng hình sự dân chủ, khách quan, công bằng không làm oan người vô tội, bảo đảm cho phán quyết của tòa án đúng đắn. Bản án kết tội của tòa án không được dựa trên những căn cứ giả định mà phải khẳng định dứt khoát một người đã phạm tội và có

---

¹⁴ Đào Trí Úc, “Hệ thống các nguyên tắc cơ bản của tố tụng hình sự Việt Nam theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr.73.

lỗi trong việc thực hiện hành vi phạm tội này và bản án phải bảo đảm tính hợp pháp, tính có căn cứ và công bằng.

Bộ luật TTHS năm 2015 được đánh giá có sự thay đổi mang tính đột phá, là bước ngoặt về thủ tục tố tụng hướng tới khách quan, công bằng trong quá trình giải quyết vụ án với các qui định như: Bình đẳng trước pháp luật, tranh tụng trong xét xử được bảo đảm, xác định sự thật khách quan của vụ án, đổi mới qui định về chứng cứ và chứng minh, luật hóa các biện pháp điều tra đặc biệt, kiểm tra, giám sát chặt chẽ trong TTHS...Do đó, đã “ tháo gỡ khó khăn, vướng mắc đặt ra trong thực tiễn; xác định đầy đủ cơ sở để quá trình phát hiện, xử lý tội phạm được chính xác, kịp thời”¹⁵, bảo đảm để việc chứng minh tội phạm khách quan, chặt chẽ, rõ ràng, minh bạch của nguyên tắc suy đoán vô tội trở nên hiện thực trong quá trình giải quyết vụ án. Điều 7 BLTTHS năm 2015 qui định: “*Mọi hoạt động tố tụng hình sự phải được thực hiện theo qui định của Bộ luật này. Không được giải quyết nguồn tin về tội phạm, khởi tố, điều tra, truy tố, xét xử ngoài những căn cứ và trình tự, thủ tục do Bộ luật này qui định.*” Như vậy, Luật TTHS đã nghiêm cấm mọi vi phạm về trình tự, thủ tục giải quyết vụ án hình sự, đồng thời cũng khẳng định khi có vi phạm thì việc chứng minh sẽ không có giá trị buộc tội đối với người bị cáo buộc phạm tội trong quá trình giải quyết vụ án. BLTTHS năm 2015 qui định các chế tài áp dụng cho việc vi phạm trình tự, thủ tục trong quá trình giải quyết vụ án. Chẳng hạn: trong quá trình thu thập, kiểm tra, đánh giá chứng cứ nếu “*Những gì có thật nhưng không được thu thập theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định thì không có giá trị pháp lý và không được dùng làm căn cứ để giải quyết vụ án hình sự.*” (Điều 87 khoản 2 BLTTHS năm 2015); Hoặc trong các qui định về căn cứ trả hồ sơ để điều tra bổ sung (Điều 236, Điều 280 BLTTHS năm 2015), căn cứ hủy bản án để điều tra lại hoặc xét xử lại (Điều 358, Điều 370, Điều 326 BLTTHS năm 2015) thì vi phạm thủ tục tố tụng là căn cứ quan trọng.

b) Thứ hai, trách nhiệm chứng minh tội phạm thuộc về bên buộc tội, người bị buộc tội không có nghĩa vụ chứng minh nhưng có quyền đưa ra chứng cứ và các yêu cầu chứng minh họ không phạm tội hoặc có những tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự

Bản chất của nguyên tắc suy đoán vô tội còn được thể hiện ở nội dung thứ hai với quy định trách nhiệm chứng minh tội phạm thuộc về bên buộc tội (cơ quan công tố hoặc tư tố) mà ở nước ta chỉ là những cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng: Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát, Tòa án và các cơ quan được giao tiến hành một số hoạt động điều tra do pháp luật nước ta không qui định tư tố. Đây cũng là

---

¹⁵ Nguyễn Hòa Bình, “Bảo đảm quyền con người, quyền công dân - tư tưởng xuyên suốt trong Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr.18.

nội dung mang tính tất yếu của “ suy đoán vô tội”, bởi khi muốn buộc tội một người thì bên buộc phải chứng minh khẳng định sự phạm tội của họ, bên bị buộc tội không thể và hoàn toàn không có nghĩa vụ chứng minh sự phạm tội của mình. Do đó pháp luật tố tụng hình sự qui định người bị buộc tội không có trách nhiệm chứng minh tội phạm và không có trách nhiệm phải đưa ra các chứng cứ có tính chất buộc tội đối với mình đã phản ánh đúng qui luật khách quan phù hợp với tâm lý, tình cảm con người. Luật được quyền giữ im lặng của người bị tình nghi, cáo buộc phạm tội trước cơ quan tiến hành tố tụng trong luật TTHS ở một số nước là biểu hiện cụ thể của nội dung này. Mặc dù pháp luật tố tụng quy định người bị cáo buộc phạm tội không có nghĩa vụ chứng minh tội phạm nhưng điều đó không có nghĩa là người bị cáo buộc phạm tội rơi vào thế bị động trong quá trình giải quyết vụ án mà trái lại họ có quyền trực tiếp hoặc với sự hỗ trợ của người bào chữa thu thập chứng cứ chứng minh sự vô tội hoặc chứng minh cho các tình tiết làm giảm nhẹ trách nhiệm hình sự đối với mình. Bên cạnh đó luật TTHS còn quy định người bị cáo buộc phạm tội có quyền đưa ra các yêu cầu đối với các cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng trong quá trình chứng minh giải quyết vụ án để làm rõ các tình tiết liên quan đến vụ án, đến việc buộc tội đối với mình. Cơ quan tiến hành tố tụng có trách nhiệm xem xét, giải quyết những yêu cầu đó theo qui định của pháp luật, không được từ chối, bác bỏ các yêu cầu của người bị cáo buộc phạm tội nếu không có lý do chính đáng và căn cứ theo quy định của pháp luật. Ngoài ra, người bị cáo buộc phạm tội cũng có quyền tự mình hoặc nhờ và cùng với người bào chữa đưa ra lý lẽ tranh luận với bên buộc tội về tất cả các các vấn đề, các tình tiết liên quan đến vụ án. Nội dung này là một bộ phận hợp thành của nguyên tắc suy đoán vô tội theo quan niệm của các học giả và trong quy định của pháp luật quốc tế, quy định trong pháp luật TTHS của phần lớn các quốc gia trên thế giới. Bộ luật TTHS năm 2015 cũng quy định nội dung này, tuy nhiên, nó lại để thành một nguyên tắc độc lập với tên gọi nguyên tắc “ Xác định sự thật của vụ án” (Điều 15 BLTTHS năm 2015) chứ không phải là một bộ phận của Điều 13 (BLTTHS năm 2015) khi quy định về nguyên tắc suy đoán vô tội. Việc khác biệt này chỉ là kỹ thuật lập pháp mà không ảnh hưởng gì đến nội dung của nguyên tắc suy đoán vô tội. Điều 15 BLTTHS năm 2015 qui định: *“Trách nhiệm chứng minh tội phạm thuộc về cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng. Người bị buộc tội có quyền nhưng không buộc phải chứng minh là mình vô tội. Trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình, cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải áp dụng các biện pháp hợp pháp để xác định sự thật của vụ án một cách khách quan, toàn diện và đầy đủ, làm rõ chứng cứ xác định có tội và chứng cứ xác định vô tội, tình tiết tăng nặng và tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự của người bị buộc tội.”* Với quy định này hai yếu tố quan trọng đã được khẳng định: (i) Trách nhiệm chứng minh tội phạm bao gồm cả việc chứng minh có tội và không có tội thuộc về các cơ quan, người có thẩm quyền tiến

hành tố tụng; (ii) Người bị tình nghi, cáo buộc phạm tội không có nghĩa vụ nhưng có quyền chứng minh sự vô tội và chứng minh các tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự đối với mình. Hai yếu tố này có mối quan hệ chặt chẽ với nhau trong một thể thống nhất nên mọi nhận thức có tính chất chia cắt sẽ không đúng với tinh thần của nguyên tắc này, như quan điểm cho rằng việc chứng minh có tội thuộc về các cơ quan tiến hành tố tụng còn việc chứng minh vô tội thuộc về bị can, bị cáo là nhận thức sai lầm không phù hợp với bản chất của nguyên tắc suy đoán vô tội. Bộ luật TTHS năm 2015 qui định các quyền chứng minh sự vô tội và chứng minh các tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự của người bị cáo buộc phạm tội tại các điều từ 51 đến 67, đặc biệt là qui định về quyền bào chữa của họ: “*Người bị buộc tội có quyền tự bào chữa, nhờ luật sư hoặc người khác bào chữa. Cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng có trách nhiệm thông báo, giải thích và bảo đảm cho người bị buộc tội, bị hại, đương sự thực hiện đầy đủ quyền bào chữa, quyền và lợi ích hợp pháp của họ theo quy định của Bộ luật này.*” (Điều 16 BLTTHS năm 2015).

c) Thứ ba, khi không đủ và không thể làm sáng tỏ căn cứ để buộc tội, kết tội theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định thì cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải kết luận người bị buộc tội không có tội

Nội dung này khẳng định chân lý khách quan thể hiện bản chất cốt lõi của nguyên tắc suy đoán vô tội “*Tội không được chứng minh, đồng nghĩa với sự vô tội được chứng minh*” và được Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị quy định: “*Người bị buộc là phạm một tội hình sự có quyền được coi là vô tội cho tới khi tội của người đó được chứng minh theo pháp luật*” (Điều 14.1). Đây là “*bảo đảm quan trọng cho việc bảo vệ quyền con người, quyền công dân, lá chắn quan trọng và vững chắc nhất đối với quyền con người, quyền công dân nhằm phòng ngừa và ngăn chặn những vi phạm từ phía các cơ quan tố tụng*”¹⁶, đồng thời cũng là yêu cầu, đòi hỏi của nguyên tắc suy đoán vô tội.

Nội dung này của nguyên tắc suy đoán vô tội nhấn mạnh đến các khía cạnh sau: (i) Việc buộc tội một người phải có đủ chứng cứ chứng minh hành vi phạm tội của họ và những chứng cứ này phải được thu thập theo đúng trình tự, thủ tục pháp luật quy định; (ii) Nếu không thu thập đủ chứng cứ để buộc tội một cách thuyết phục thì không thể kết tội đối với người bị cáo buộc phạm tội. Tội phạm bao giờ cũng để lại những dấu vết bên ngoài thế giới khách quan và nó được thu thập, củng cố theo theo thủ tục pháp luật để làm căn cứ chứng minh tội phạm, căn cứ buộc tội cho nên chứng cứ bao giờ cũng đòi hỏi phải thỏa mãn các thuộc tính khách quan và

---

¹⁶ Đào Trí Úc, “Hệ thống các nguyên tắc cơ bản của tố tụng hình sự Việt Nam theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr.73.

chủ quan. Điều 86 BLTTHS năm 2015 khi đưa ra định nghĩa về chứng cứ đã chỉ rõ chứng cứ phải thỏa mãn 03 thuộc tính: Tính khách quan, tính liên quan và tính hợp pháp¹⁷, nên những tài liệu thiếu một trong các thuộc tính này sẽ không được coi là chứng cứ và không được dùng làm căn cứ để chứng minh tội phạm. Đồng thời, “Mỗi chứng cứ phải được kiểm tra, đánh giá để xác định tính hợp pháp, xác thực và liên quan đến vụ án. Việc xác định những chứng cứ thu thập được phải bảo đảm đủ để giải quyết vụ án hình sự.” (Điều 108 BLTTHS năm 2015). Do vậy, khi không đủ chứng cứ để chứng minh hành vi phạm tội của người bị cáo buộc phạm tội thì không thể kết tội họ, mọi nghi ngờ về tội phạm của người bị tình nghi, bị cáo buộc phạm tội nếu không được loại trừ theo trình tự thủ tục pháp luật qui định thì phải được giải thích theo hướng có lợi cho người bị tình nghi phạm tội; (iii) Khi đã không đủ và không thể làm sáng tỏ căn cứ để buộc tội, kết tội theo trình tự, thủ tục theo quy định của pháp luật thì cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải kết luận người bị buộc tội không có tội. Đây là hệ quả pháp lý và cũng là trách nhiệm của cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng khi không đủ căn cứ kết tội thì buộc phải tuyên không có tội đối với người bị cáo buộc phạm tội.

Điều 13 BLTTHS năm 2015 đã đi theo xu thế tiến bộ của tư pháp hình sự, khi qui định: “Khi không đủ và không thể làm sáng tỏ căn cứ để buộc tội, kết tội theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định thì cơ quan, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng phải kết luận người bị buộc tội không có tội.”. Như vậy, nội dung mọi nghi ngờ về tội phạm của người bị cáo buộc phạm tội do không đủ căn cứ để kết tội theo trình tự, thủ tục pháp luật qui định thì phải được kết luận người bị buộc tội không có tội bằng bản án hoặc quyết định của Tòa án và các cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng đã được khẳng định. Trong quá trình giải quyết vụ án, ở từng giai đoạn, nếu hết thời hạn hoặc không thể, không đủ chứng cứ tội phạm thì phải kết luận người bị cáo buộc phạm tội không có tội, các quyền và lợi ích hợp pháp của họ phải được khôi phục theo qui định của pháp luật.

3. Thực tiễn áp dụng nguyên tắc suy đoán vô tội và những vấn đề đặt ra trong quá trình tố tụng giải quyết vụ án hình sự ở Việt Nam

Sự hiện diện nguyên tắc suy đoán vô tội trong BLTTHS năm 2015 đã tiếp thu những tư tưởng pháp lý tiến bộ của nhân loại, nội luật hóa các qui định quốc tế về quyền con người, tạo cơ sở pháp lý cho hoạt động tố tụng hình sự trong quá trình giải quyết vụ án bảo đảm tính khách quan, công bằng trong các phán quyết đối với người bị cáo buộc phạm tội. Tuy nhiên, thực tiễn áp dụng, thi hành nguyên tắc này đang đặt ra những vấn đề cần nghiên cứu, xem xét để bảo đảm thực thi

---

¹⁷ Điều 86 BLTTHS năm 2015 quy định: “Chứng cứ là những gì có thật, được thu thập theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định, được dùng làm căn cứ để xác định có hay không có hành vi phạm tội và những tình tiết khác có ý nghĩa trong việc giải quyết vụ án”.

nghiêm túc có hiệu quả nguyên tắc suy đoán vô tội trong quá trình tiến hành tố tụng giải quyết vụ án.

3.1. Bổ sung nội dung: Trường hợp có nội dung không rõ ràng trong quy định của pháp luật, thì phải giải thích điều luật đó theo hướng có lợi cho người đang bị điều tra, truy tố hoặc bị kết án vào nguyên tắc suy đoán vô tội

Mặc dù, đã đưa phần lớn những nội dung nguyên tắc suy đoán vô tội vào Bộ luật TTHS 2015 (Điều 13, Điều 15) nhưng vẫn còn những nội dung của nguyên tắc này chưa được đề cập, trong đó, đặc biệt nhấn mạnh đến việc giải thích luật, khi có điều luật chưa được quy định rõ ràng gây ra nhiều cách hiểu khác nhau trong áp dụng pháp luật thì phải lựa chọn hướng giải thích có lợi cho người bị cáo buộc phạm tội.

Việc giải thích luật là tất yếu khách quan trong quá trình áp dụng pháp luật do không phải lúc nào luật cũng dự liệu được tất cả các tình huống xảy ra trong thực tiễn, đồng thời việc vận dụng quy định của pháp luật để giải quyết một tình huống cụ thể cũng đòi hỏi phải có sự lý giải, lập luận, giải thích của chủ thể áp dụng luật. Nói cách khác, giải thích luật là quá trình biến luật “trên giấy” trở thành “đời sống thực tế” của pháp luật, do vậy, với các tiếp cận này thì giải thích luật có ý nghĩa vô cùng quan trọng trong việc áp dụng pháp luật, nhất là đối với việc buộc tội khi giải quyết vụ án.

Khi giải thích luật người ta phải dựa trên cơ sở khách quan mang tính thực tiễn để bảo đảm tính hợp lý và không trái với nguyên tắc pháp luật được thừa nhận chung. Tuy nhiên, việc giải thích này lại phản ánh ý thức chủ quan của con người nên sẽ có những hướng giải thích khác nhau đối với cùng một sự việc và sẽ đưa tới những hậu quả có khi hoàn toàn trái ngược nhau có lợi hoặc có hại cho người bị tình nghi phạm tội. Thực tế này không đáp ứng được đòi hỏi của việc bảo vệ quyền con người nên nguyên tắc suy đoán vô tội đã khẳng định mọi nghi ngờ về tội phạm của người bị tình nghi phạm tội nếu không được loại trừ theo trình tự thủ tục pháp luật qui định thì phải được giải thích theo hướng có lợi cho người bị tình nghi. Qui chế Rome năm 1998 về Tòa án hình sự quốc tế và luật đa số các quốc gia trên thế giới đã thể hiện nội dung này “*Định nghĩa tội phạm phải được giải thích một cách nghiêm ngặt và không cho phép hiểu rộng ra theo nguyên tắc tương tự luật. Trong trường hợp có nội dung không rõ ràng, thì phải giải thích định nghĩa đó theo hướng có lợi cho người đang bị điều tra, truy tố hoặc bị kết án*”¹⁸. Việc giải thích nói trong nội dung này bao gồm cả việc giải thích luật nội dung (luật hình sự) và luật hình thức (luật tố tụng hình sự) cũng như những lập luận trong

---

¹⁸ Qui chế Rome về Tòa án hình sự quốc tế, Điều 22, Khoản 2. Link tham khảo: ([Hiển tìm giúp Thầy link bằng tiếng Anh](#))

thực tế chứng minh tội phạm của các cơ quan tiến hành tố tụng. Những nội dung cơ bản nêu trên đã, đang và sẽ tiếp tục được khẳng định, thừa nhận trong luật tố tụng hình mỗi quốc gia cũng như trong pháp luật quốc tế bởi nó là kết tinh của tri thức nhân loại là kết quả đấu tranh của các lực lượng tiến bộ đối với sự độc tài của chế độ phong kiến.

Thực tiễn tố tụng hình sự ở nước ta cho thấy khi áp dụng luật các Cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng, nhất là tòa án thường phải có giải thích luật, do đó, để bảo đảm quyền con người và thể hiện đầy đủ nguyên tắc suy đoán vô tội theo chuẩn mực của pháp luật quốc tế cần bổ sung nội dung “*Trong trường hợp có nội dung không rõ ràng, thì phải giải thích điều luật đó theo hướng có lợi cho người đang bị điều tra, truy tố hoặc bị kết án*” vào Điều 13 Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015.

3.2. Một số vấn đề cần khắc phục trong thực tiễn áp dụng nguyên tắc suy đoán vô tội

Nguyên tắc suy đoán vô tội đã được quy định trong BLTTHS năm 2015 nhưng việc áp dụng nó trong thực tiễn tố tụng giải quyết vụ án đang bộc lộ những hạn chế cần khắc phục để bảo đảm cho nguyên tắc này được thực thi nghiêm chỉnh, đó là các vấn đề sau:

a. Khắc phục tư tưởng coi người bị cáo buộc phạm tội là người có tội của người tiến hành tố tụng

Thực tiễn giải quyết vụ án hình sự đang tồn tại khuynh hướng “nhìn nhận bị can, bị cáo như là người đã được coi là phạm tội, dù lỗi của họ chưa được chứng minh. Trong tâm lý học, khuynh hướng đó được gọi là khuynh hướng buộc tội, còn luật học thì gọi đó là “suy đoán có tội. Đó là một trong những nguyên nhân của vấn đề oan, sai hiện nay.”¹⁹ Do đó, cần khắc phục tư tưởng, thói quen “suy đoán” có tội của người có thẩm quyền tiến hành tố tụng lâu nay ở nước ta. “Thực tiễn không chỉ của các hoạt động điều tra, truy tố mà cả hoạt động xét xử của Tòa án cho thấy một khuynh hướng nhìn nhận bị can, bị cáo như là người đã được coi là tội phạm, dù lỗi của họ chưa được chứng minh.”²⁰ Có những vụ án gần đây được dư luận quan tâm khi trong suốt quá trình tố tụng giải quyết vụ án, một số người có thẩm quyền tiến hành tố tụng đã “suy đoán có tội”, coi bị can, bị cáo là người đã có tội trong khi hành vi phạm tội của họ chưa được chứng minh một cách thuyết phục, còn nhiều nghi ngờ chưa được giải đáp mà vụ án Hồ Duy Hải là một trong nhiều ví dụ.

¹⁹ Đào Trí Úc, “Hệ thống các nguyên tắc cơ bản của tố tụng hình sự Việt Nam theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr.72.

²⁰ Đào Trí Úc, “Hệ thống các nguyên tắc cơ bản của tố tụng hình sự Việt Nam theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr.72.

Bình luận về vụ án này sau khi có phán quyết của Hội đồng thẩm phán Tòa án Nhân dân Tối cao, Luật sư, Đại biểu Quốc hội Trương Nghĩa đã nhận xét: “Tôi thấy những luận cứ mà HĐTP TAND tối cao đưa ra chưa đủ sức thuyết phục để giải quyết hết những vấn đề được nêu ra bởi Ủy ban Tư pháp của Quốc hội và kháng nghị của Viện KSND tối cao. Khi chưa giải quyết được hết những vấn đề đó thì quyết định giám đốc thẩm sẽ làm nhiều người lo ngại, băn khoăn nhiều điểm.”²¹. Đồng thời, Đại biểu này còn chỉ rõ hệ lụy về những băn khoăn của Quyết định giám đốc thẩm của Hội đồng thẩm phán Tòa án Nhân dân Tối cao: “Bộ luật tố tụng hình sự (BLTTHS) hiện đang tiếp cận với sự tiến bộ của nền tư pháp của các quốc gia phát triển nhưng theo tôi, quyết định giám đốc thẩm không phát huy được hết những tiến bộ trong đạo luật đó, đặc biệt là nguyên tắc suy đoán vô tội. Mỗi quyết định của tòa giám đốc thẩm vô hình trung sẽ trở thành án lệ hướng dẫn cho công tác tố tụng về sau”.²²

Khắc phục hạn chế này, ngoài việc nâng cao nhận thức, đạo đức nghề nghiệp, phương pháp tiếp cận quyền người có thẩm quyền tiến hành tố tụng còn phải tiến hành đồng thời nhiều biện pháp một cách thường xuyên, liên tục và với cơ chế kiểm soát hữu hiệu đối với hoạt động tố tụng hình sự.

b. Khắc phục tình trạng tuân thủ không nghiêm chỉnh thủ tục tố tụng trong quá trình giải quyết vụ án

Nguyên tắc suy đoán vô tội khẳng định, một người chỉ bị kết tội và bị áp dụng hình phạt thông qua thủ tục tố tụng hình sự khách quan, công bằng, do đó, BLTTHS năm 2015 đã có nhiều đột phá so với những BLTTHS trước đó ở nước ta hướng tới mục tiêu dân chủ, công bằng, khách quan. Đồng thời BLTTHS năm 2015 cũng đưa ra yêu cầu: “Mọi hoạt động tố tụng hình sự phải được thực hiện theo qui định của Bộ luật này.” (Điều 7) và “Người bị buộc tội được coi là không có tội cho đến khi được chứng minh theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định” (Điều 13).

Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy tình trạng không tuân thủ quy định của BLTTHS năm 2015 còn xảy ra ảnh hưởng tới tính khách quan, công bằng của vụ án, xâm hại quyền con người của người bị cáo buộc phạm tội dẫn đến oan sai, hoặc bỏ lọt tội phạm. Các vi phạm này xảy ra ở tất cả các giai đoạn của tố tụng hình sự và do những người có thẩm quyền tiến hành tố tụng ở Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát, Tòa án và các cơ quan được giao tiến hành một số hoạt động điều tra đối với

---

²¹. Nhóm Phóng viên báo Tuổi trẻ, *Đại biểu Trương Trọng Nghĩa đề nghị cần hủy án điều tra lại vụ Hồ Duy Hải*, Link tham khảo: <https://tuoitre.vn/dai-bieu-truong-trong-nghia-de-ngh-i-can-huy-an-dieu-tra-lai-vu-ho-duy-hai-20200513082215623.htm> (ngày đăng: 13/5/2020, truy cập lần cuối: 18/5/2020).

²² Nhóm Phóng viên báo Tuổi trẻ, *Đại biểu Trương Trọng Nghĩa đề nghị cần hủy án điều tra lại vụ Hồ Duy Hải*, Link tham khảo: <https://tuoitre.vn/dai-bieu-truong-trong-nghia-de-ngh-i-can-huy-an-dieu-tra-lai-vu-ho-duy-hai-20200513082215623.htm> (ngày đăng: 13/5/2020, truy cập lần cuối: 18/5/2020).

tất cả các hoạt động tố tụng giải quyết vụ án. Nhận xét về vụ án Hồ Duy Hải, Đại biểu Quốc hội Trương Trọng Nghĩa cho rằng: “*những sai sót về mặt tố tụng trong quá trình điều tra cũng như giai đoạn xét xử sơ thẩm, phúc thẩm đã rất rõ. Ủy ban Tư pháp đã trực tiếp giám sát toàn bộ hồ sơ vụ án, gặp Hồ Duy Hải trong trại giam, từ đó mới đưa ra nhận định đánh giá. Dựa trên đánh giá của Viện KSND tối cao và Ủy ban Tư pháp thì những sai sót của quá trình điều tra, bản án sơ thẩm, phúc thẩm là nghiêm trọng.*”²³. Hạn chế này cần được khắc phục mới bảo đảm nguyên tắc suy đoán vô tội được thực hiện nghiêm chỉnh trong quá trình tố tụng giải quyết vụ án.

c. Khắc phục tình trạng kết tội khi không đủ chứng cứ thuyết phục

Nguyên tắc suy đoán vô tội đòi hỏi mọi nghi ngờ về tội phạm của người bị cáo buộc phạm tội do không đủ căn cứ để kết tội theo trình tự, thủ tục pháp luật qui định thì phải được kết luận họ không có tội bằng bản án hoặc quyết định của Tòa án. Tuy nhiên, thực tế thường xảy ra những vi phạm sau:

- Vi phạm trong việc thu thập, kiểm tra, đánh giá chứng cứ để chứng minh tội phạm. BLTTHS năm 2015 (Chương VI) về chứng cứ và chứng minh trong TTHS, theo đó việc buộc tội một người phải có đủ chứng cứ chứng minh hành vi phạm tội của họ và những chứng cứ này phải được thu thập theo đúng trình tự, thủ tục pháp luật quy định. Tuy nhiên, thực tiễn còn nhiều vi phạm với những biểu hiện như: (i) Thu thập những tài liệu không phản ánh tính khách quan của chứng cứ (là những dấu vết của tội phạm để lại bên ngoài thế giới khách quan), trái với quy định “Chứng cứ những là gì có thật” (Điều 86) là chứng cứ để chứng minh tội phạm, là căn cứ để kết tội bị cáo. Chẳng hạn, ở vụ án Hồ Duy Hải đã sử dụng “con dao”, “cái thớt” mà Cơ quan điều tra mua ở chợ đưa vào để dùng làm căn cứ buộc tội Hải trong suốt quá trình tố tụng là vi phạm pháp luật nghiêm trọng (Điều 89, 90 BLTTHS về vật chứng và bảo quản vật chứng), nếu không muốn nói hành vi vi phạm này còn cấu thành Tội làm sai lệch hồ sơ vụ án, hoặc Tội truy cứu trách nhiệm hình sự người không tội, hoặc Tội ra bản án, quyết định trái pháp luật theo quy định của BLHS năm 2015 sửa đổi năm 2017; (ii) Vi phạm “trình tự, thủ tục” thu thập chứng cứ. BLTTHS năm 2015 không chỉ quy định “Chứng cứ là những gì có thật” mà còn đòi hỏi phải “được thu thập theo trình tự, thủ tục do Bộ luật này quy định” (Điều 86) còn những biểu hiện như: bức cung, dùng nhục hình khi hỏi cung bị can; vi phạm khi khám nghiệm hiện trường...đều là vi phạm. Những tài liệu thu thập được trong quá trình điều tra có vi phạm về trình tự, thủ tục đều không được coi là chứng cứ làm căn cứ buộc tội bị can, bị cáo; (iii) Có quan điểm phiến diện, một chiều khi sử dụng lời khai của bị can, người làm chứng ... làm chứng cứ buộc

---

²³ Nhóm Phóng viên báo Tuổi trẻ, *Đại biểu Trương Trọng Nghĩa đề nghị cần hủy án điều tra lại vụ Hồ Duy Hải*, Link tham khảo: <https://tuoitre.vn/dai-bieu-truong-trong-nghia-de-ngh-i-can-huy-an-dieu-tra-lai-vu-ho-duy-hai-20200513082215623.htm> (ngày đăng: 13/5/2020, truy cập lần cuối: 18/5/2020).

tội. BLTTHS năm 2015 (từ Điều 91 đến Điều 97) quy định về lời khai. Theo đó, lời khai chỉ được coi là chứng cứ khi người có lời khai nói rõ được tại sao họ lại biết được tình tiết đó và không được dùng làm chứng cứ những tình tiết do họ trình bày nếu không thể nói rõ vì sao biết được tình tiết đó. Đồng thời, đối với người bị cáo buộc phạm tội BLTTHS năm 2015 (Điều 98) còn quy định: “*Lời nhận tội của bị can, bị cáo chỉ có thể được coi là chứng cứ nếu phù hợp với những chứng cứ khác của vụ án. Không được dùng lời nhận tội của bị can, bị cáo làm chứng cứ duy nhất để buộc tội, kết tội*”. Do vậy, việc thống kê bị can đã có mấy chục lần nhận tội trong quá trình điều tra làm căn cứ buộc tội bị cáo là vi phạm, vô nghĩa, Vụ án Nguyễn Thanh Chấn đã có hơn 40 lần nhận tội nhưng cuối cùng Ông vẫn là người bị kết án oan....

- Không đủ chứng cứ vẫn kết tội người bị cáo buộc phạm tội. Thực tiễn đã cho thấy, có những vụ án khi cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng không thu thập đủ chứng cứ để chứng minh hành vi phạm tội của người bị cáo buộc phạm tội nhưng vẫn kết tội họ theo suy diễn chủ quan đã vi phạm Điều 108, BLTTHS năm 2015 với quy định: “*Việc xác định những chứng cứ thu thập được phải bảo đảm đủ để giải quyết vụ án hình sự*”. Trong vụ án Hồ Duy Hải, Đại biểu Trương Trọng Nghĩa đã chỉ ra sai sót trong việc thu thập, kiểm tra, đánh giá chứng cứ: “Trong một vụ án giết người có mấy loại chứng cứ cực kỳ quan trọng.

Thứ nhất, chứng cứ đầu tiên là vật chứng để chứng minh trực tiếp hành vi phạm tội, nhưng quá trình thu thập đã vi phạm tố tụng nghiêm trọng. Các vật chứng chủ yếu được kết luận là dùng để gây tội đã biến mất.

Thứ hai, dấu vết như máu, vân tay nhưng việc thu thập, xét nghiệm có rất nhiều vấn đề.

Thứ ba, các loại thời gian thời điểm của nghi can, những người khác có liên quan, thời gian thời điểm bị hại tử vong... là yếu tố cần thiết để buộc tội giết người nhưng các yếu tố này trong vụ án Hồ Duy Hải đều có sai sót nghiêm trọng, nên tôi cho rằng cần hủy án điều tra lại.”²⁴

- Khi vẫn còn nghi ngờ nhưng vẫn kết tội người bị cáo buộc phạm tội. Nguyên tắc suy đoán vô tội quy định, mọi nghi ngờ về tội phạm của người bị tình nghi, bị cáo buộc phạm tội nếu không được loại trừ theo trình tự thủ tục pháp luật qui định thì phải được giải thích theo hướng có lợi cho người bị tình nghi phạm tội. Tuy nhiên, trên thực tế quy định này không phải lúc nào cũng được thực hiện nghiêm chỉnh, mà vụ án Hồ Duy Hải là một ví dụ: Khi còn rất nhiều nghi ngờ chưa

---

²⁴ Nhóm Phóng viên báo Tuổi trẻ, *Đại biểu Trương Trọng Nghĩa đề nghị cần hủy án điều tra lại vụ Hồ Duy Hải*, Link tham khảo: <https://tuoitre.vn/dai-bieu-truong-trong-nghia-de-nghi-can-huy-an-dieu-tra-lai-vu-ho-duy-hai-20200513082215623.htm> (ngày đăng: 13/5/2020, truy cập lần cuối: 18/5/2020).

được các cơ quan tiến hành tố tụng giải mã nhưng vẫn kết tội Hồ Duy Hải và trong giải thích, lập luận của các cơ quan này lại theo hướng bất lợi (mà không phải có lợi) cho Hồ Duy Hải./.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Hòa Bình, “Bảo đảm quyền con người, quyền công dân - tư tưởng xuyên suốt trong Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr 44.
2. Đào Trí Úc, “Hệ thống các nguyên tắc cơ bản của tố tụng hình sự Việt Nam theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015”, *Những nội dung mới của theo Bộ luật tố tụng hình sự năm 2015*, Nguyễn Hòa Bình (chủ biên), Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2016, Tr.73.
3. Nhóm Phóng viên báo Tuổi trẻ, *Đại biểu Trương Trọng Nghĩa đề nghịcancel án điều tra lại vụ Hồ Duy Hải*, Link tham khảo: <https://tuoitre.vn/dai-bieu-truong-trong-nghia-de-ngh-i-cancel-an-dieu-tra-lai-vu-ho-duy-hai-20200513082215623.htm> (ngày đăng: 13/5/2020, truy cập lần cuối: 18/5/2020).
4. Hiến pháp Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2015
5. Bộ luật Tố tụng hình sự Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2015
6. Quy chế Rome về Tòa án Hình sự Quốc tế, Link tham khảo (**Hiện tìm bằng tiếng Anh giúp Thầy**)

